

LUMEA *BUILD BACK BETTER* – TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR

HENRIETA ȘERBAN*

Abstract. The *Build Back Better* is recently imposed as slogan and strategic tendency. This expression captures a dominant and characteristic orientation for contemporary times. The new keywords that describe the life of humanity are adequately „resilience“ and „recovery“. The globalized world aims at a more resilient and sustainable future, not only with hopes of increased cohesion, but also with an increased sensitivity to the potential for dangers and disasters, in an attempt to give coherence to global efforts to create and follow up with appropriate programs and guidelines to deal with optimally the risks and challenges expected to materialize in the future, not too distant, though. This formula, *Build Back Better*, correlates, in a „strong“ way, with the global projects of humanity designed to prepare mankind for a sustainable future.

Keywords: Build Back Better; *sustainable development*; *ecology*; *health and future*; *resilience*; *recovery*;

Introducere

Formula *Build Back Better* se prezintă ca dominantă, ca orientare caracteristică pentru contemporaneitate și reprezintă mult mai mult decât un slogan electoral. Noile cuvinte cheie care descriu viața umanității sunt în mod adecvat „reziliența“ și „refacerea“. Lumea globalizată privește spre viitor nu numai cu speranțe de coeziune sporită, ci și cu o sensibilitate crescută față de potențialitatea pericolelor și dezastrelor, în încercarea de a da coerență unor eforturi globale de a crea și urma cu programe și orientări adecvate pentru a face față în mod optim riscurilor și provocărilor preconizate a se materializa într-un viitor deloc îndepărtat. Această formulă, *Build Back Better*, se corelează, într-un mod „tare“, cu proiectele de pregătire a unui viitor sustenabil.

Deși lucrarea nu se ocupă în mod special de conceptul de guvernabilitate, perspectiva deschisă de acest concept poate deveni un cadru teoretic de înțelegere a eforturilor globale desemnate prin sintagma *Build Back Better*. Conceptul

* CS II dr. Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“ al Academiei Române, București, România, henrietaserban@gmail.com.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XVIII, 2, pp. 7–20, București, 2021.

de „guvernabilitate”¹ poate fi înțeles și explorat și în acest sens, în corelație cu formula *Build Back Better*. Jan Kooiman dezvoltă un model al guvernabilității, cu trei componente: sistemul de guvernat, sistemul de guvernare și interacțiunile dintre aceste paliere. Procesele specializate ale guvernabilității sunt analizate în diversitatea, dinamica și complexitatea lor. Pentru operaționalizare se propun spre analiză elementele, modalitățile și măsurile de guvernare, cele trei instituții principale ale guvernării (statul, piața, societatea civilă), precum și interacțiunile hibride posibile între acestea. Astfel de analize pot da seamă de guvernabilitatea unor sectoare de activitate ale societății și pot constitui baza pentru măsuri adecvate de îmbunătățire a guvernării acestora și a posibilităților de organizare și acțiune a acestor sectoare pentru a veni în întâmpinarea bunei guvernări.

Jan Pierre și B. G. Peters² construiesc o concepție actuală despre guvernabilitate pornind de la capacitatea de adaptare a instituțiilor politice implicate în buna guvernare. Rolul statului este înțeles astăzi și în sensul asigurării orientării, semnificației și coerenței guvernării. Guvernarea și actul guvernării presupun activități de adaptare (politico-administrative) la schimbările survenite. Implicarea actorilor sociali în guvernare este dezirabilă, dar consecința este aceea că demarcația dintre sectoarele public și privat devine confuză. O altă critică indică o abdicare a guvernului de la responsabilitățile față de societate, deși lucrurile pot fi înțelese și altfel. Guvernul apelează la parteneriate public-privat și îngăduie interferența privată în guvernare ca adjuvant și nu ca un înlocuitor, ca un răspuns la complexitatea sporită a solicitărilor publice. Autorii arată: „Guvernanța este departe de a fi liniară în modul în care operează și există, sunt bariere pentru acea liniaritate în timp, în spațiu și, peste tot, în structuri politice (în special în rețele). Decât să fie liniar și determinat, procesul de guvernare poate fi conceptualizat pentru a reduce caracterul confuz sau chiar un pic haotic. În această conceptualizare, rezultatele politicii pot fi structurate în raportare la evenimente accidentale și conjuncturi, mai degrabă decât prin proiectare conștientă. Mai departe, noi susținem că această conceptualizare destul de haotică este mai aplicabilă la prezent decât în trecutul (relativ) recent. Mai ales că guvernarea s-a îndepărtat de ceea ce este ierarhic, de constrângerile instituționale, care existau în concepția statului centralizat; noțiunea mai neuniformă de guvernare este din ce în ce mai adecvată și din ce în ce mai crucială pentru înțelegerea a ceea ce se întâmplă în guvernare.”³ Dar, observă tot autorii, concepția laxă despre guvernare conduce la scăderea procesului guvernării. Interferența și colaborarea public-privat ar putea conduce la introducerea între bunele practici ale guvernării, care rămân fundamentale, a unor controale reciproce, de tipul *checks and balances*, între public și privat.

¹ Jan Kooiman, *Exploring the Concept of Governability*, „Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice”, volumul 10, nr. 2, 2008, pp. 171-190, DOI: 10.1080/13876980802028107.

² J. Pierre, B. G. Peters, „Governance and governability: Time, space, and structure”, capitol în *Governing Complex Societies*, Londra, Palgrave Macmillan, 200, https://doi.org/10.1057/9780230512641_4, accesat 12 mai 2021.

³ *Ibidem*, p. 65.

Jürgen R. Grote arată într-un raport al *think tank*-ului G20 Insights: „Se presupune că disfuncționalitățile din ce în ce mai mari ale regimurilor democratice ar putea fi rezolvate intern, adică în domeniul guvernării. Astăzi știm că aceasta este o iluzie. Guvernanța democratică poate fi menținută și avansată numai în domeniul mai larg al abordării modurilor adiacente și deseori concurente de ordine societală, adică piața și comunitatea / societatea.”⁴ Acestea însă pot acționa și în cooperare, ori complementar, nu doar în mod concurent.

Din perspectiva atitudinii și a strategiilor *Build Back Better*, guvernabilitatea include bunele practici în forme de guvernabilitate, care să asigure reacția mai eficientă la provocările iminente, sau foarte posibile într-un viitor apropiat.

Build Back Better, în concepția ONU

Organizațiile mondiale concep această formulă succintă – *Build Back Better* – în modalități conexe, complementare și comprehensive, fie de sine stătătoare, fie ca parte a unui proiect, program sau viziune pentru o dezvoltare sustenabilă. În ceea ce privește Organizația Națiunilor Unite, *Build Back Better* este parte a Programului ONU pentru Reducerea Riscului de Dezastre. În concepția ONU acesta este un concept care vizează aducerea împreună a guvernelor statelor membre, a comunităților și a tuturor partenerilor acestora pentru a coagula resursele și forțele potențiale și actuale în direcția reducerii riscurilor și pierderilor cauzate de dezastre, înscris într-un orizont temporal de un deceniu și jumătate (2015-2030).⁵

În concepția pentru Reducerea Riscului de Dezastre, ONU pornește de la un program cadru numit *The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030* („Sendai Framework”)⁶ rezultat al agendei de dezvoltare stabilită post-2015 de către statele membre ONU. Dar acest cadru trebuie înțeles așa cum a fost conceput, și anume, împreună cu alte ținte ale dezvoltării mondiale în vederea atingerii evoluțiilor dezirabile pentru 2030: în corelație cu Acordul asupra Schimbărilor Climatice de la Paris, cu Agenda de Acțiune pentru Finanțarea Dezvoltării Addis Ababa, cu Noua Agendă Urbană⁷ și cu țelurile dezvoltării durabile stabilite și discutate deja pe parcursul ultimelor decenii.

Cadrul de acțiune comună pentru reducerea riscului de dezastre al Organizației Națiunilor Unite după Conferința ONU din 2015 (Third UN World Conference on Disaster Risk Reduction, WCDRR, care s-a desfășurat la Sendai, în Japonia)⁸, are în vedere a sprijini eforturile globale de reducere majoră a riscului de dezastre și a pierderii de vieți, a pierderii mijloacelor necesare traiului zilnic și a sănătății, în cadrul realizărilor personale, ale afacerilor dezvoltate, ale comunităților și țărilor.

⁴ Jürgen R. Grote, „Improving governability, legitimacy, accountability“, 10 dec. 2020, https://www.g20-insights.org/policy_briefs/improving-governability-legitimacy-accountability/, accesat la 12 mai 2021.

⁵ „As the United Nations Office for Disaster Risk Reduction, UNDRR brings governments, partners and communities together to reduce disaster risk and losses to ensure a safer, more sustainable future.” Cf. <https://www.undrr.org/about-undrr>, accesat la 25 aprilie, 5 mai 2021. Vezi și UNISDR 2015.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

Din perspectiva ONU orice astfel de proiecte au în centrul lor rolul fundamental al statului pentru reducerea riscurilor potențialelor dezastre. Desigur că partenerii firești ai statului în astfel de acțiuni includ administrațiile locale, sectorul privat și alți factori interesați.

Din perspectivă istorică, astfel de preocupări nu sunt cu totul noi, ci acest cadru de acțiune Sendai (The Sendai Framework) s-a dezvoltat pe bazele puse de consultările și negocierile inter-guvernamentale prin *Hyogo Framework for Action (HFA) 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters*, cadru de acțiune care a devenit ceea ce numim Sendai Framework la rândul său consolidat și valorificat prin consultările din martie 2012 și negocierile inter-guvernamentale din perioada iulie 2014 – martie 2015.⁹

Metodologic, astfel de cadre de acțiune pornesc de la stabilirea unor arhitecturi de priorități. Într-o ordine logică, prima prioritate se constituie în înțelegerea riscului de dezastre în vederea constituirii unui plan de management al riscului de dezastre descris printr-o serie de dimensiuni inter-relaționate precum vulnerabilitatea, capacitatea de răspuns, expunerea persoanelor și a bunurilor la risc, caracteristicile pericolului și caracteristicile mediului. Cunoașterea acestor dimensiuni intervine în aprecierea riscului de dezastre, în prevenirea riscului, în apărarea pericolului și mai ales în pregătirea reacției și a calității acestei reacții.

O altă prioritate o reprezintă întărirea bunei guvernări asociată riscului de dezastre pentru a realiza un bun management al acestui risc. Buna guvernare, sub aspectul reacției la dezastre se desfășoară la nivel național, regional și global într-un mod corelat, fiind cheia realizării propriu-zise a dimensiunilor de prevenție a dezastrelor și de răspuns în fața dezastrelor, în mare parte, deja menționate mai sus: a prevenției, ameliorării, pregătirii, răspunsului la dezastre, a revenirii după dezastre, urmată de reabilitare. Nucleul bunei guvernări va consta în stimularea, proiectarea, susținerea și organizarea colaborării și a parteneriatelor pe multiple planuri, la nivel național, regional și global.¹⁰ Tot în corelație cu buna guvernare, o altă prioritate se constituie în investițiile în reducerea riscului de dezastre și în măsuri de reziliență. Colaborarea dintre factorii responsabili publici și privați este crucială și se concretizează în jurul unor măsuri structurale și non-structurale menite a spori reziliența economică, socială, culturală și sanitară a persoanelor, a țărilor, a bunurilor acestora și a mediului înconjurător.¹¹ Sporirea pregătirii pentru răspunsul efectiv în fața dezastrelor și pentru *Build Back Better*, un demers descris în mod firesc prin revenire, reabilitare și reconstrucție, se bazează pe anticiparea unor evenimente dezastruoase și asigurarea capacităților de răspuns, pentru a putea conta pe acțiuni concrete de răspuns și revenire după evenimente dezastruoase. Fazele acestea de revenire, recuperare, reabilitare și reconstrucție sunt evidențiate ca adevărate oportunități de a „reconstrui mai bine“ („build back better“), în demersuri de dezvoltare concepute din proiect cu măsuri de reducere a riscului de dezastre.¹²

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

Prin Cadrul de Acțiune Sendai se au în vedere ținte și indicatori de îndeplinit și urmărit în raportările pe care le realizează țările membre la ONU în acest sens. Țintele și indicatorii decurg din explicitarea expunerii la riscuri, a vulnerabilităților și a capacităților de reacție și revenire și caracteristicile riscurilor și pericolelor surprinzătoare care pot surveni. O mare atenție se acordă prevenirii creării unor noi riscuri, reducerii riscurilor stabilite și creșterii rezistenței societale, în plan național și global, la riscuri. Există un instrument de monitorizare asociat Cadrului de Acțiune Sendai (The Sendai Framework Monitor), care adună într-o bază de date structurată datele raportate benevol de statele membre cu privire la 38 de indicatori comuni și șapte ținte globale asociate acestui plan unitar ONU de reducere a riscurilor, cu un orizont de realizare în anul 2030.

Cadrul de acțiune Sendai a declanșat o concentrare globală a comunității internaționale în această sarcină comună reprezentată de prevenirea dezastrelor. În rândurile specialiștilor, Sendai Framework s-a bucurat de atenție sporită, de analize și comentarii.¹³ S-au evidențiat aspecte precum implicațiile Cadrului de Acțiune Sendai pentru sănătate, viață și calitatea vieții, ecosisteme, infrastructură critică, moștenire culturală, cu ambiția unei reduceri substanțiale a riscurilor, s-a evidențiat implicarea unor țări mai puțin active în acest sens (Thailanda, Mongolia, Vietnam) și transpunerea regională a Sendai Framework în Parteneriatul asiatic pentru reducerea dezastrelor (Bangkok, iulie 2015), caracterul dual de preocupare pentru reducerea dezastrelor și rezultat concret al reducerii dezastrelor al Sendai Framework, limitele consensului global asupra Sendai Framework, caracterul global și transferabilitatea abordărilor globale pentru prevenirea riscului dezastrelor în plan național, importanța aspectelor ecologice și sanitare în contextul abordărilor globale pentru prevenirea riscului de dezastre și altele.

Documentul din 2017¹⁴, UNISDR, concluzionează evidențiind factorii favorizanți pentru o realizare a dezideratului comun de revenire după dezastre (*Build Back Better*, BBB): 1. Încorporarea reducerii riscului de dezastru și a altor elemente ale BBB în procesul de evaluare a urgențelor și nevoilor este slabă, cu excepția cazului în care astfel de principii sunt pe deplin luate în considerare în planurile de recuperare pre- și post- dezastru, bugetele de recuperare și, în cele din urmă, de abordare cuprinzătoare pentru gestionarea riscului de dezastru; 2. Evaluarea axată pe recuperare trebuie să fie un proces inclusiv și trebuie să fie condus de guvernul națiunii afectate (național sau local); 3. Recuperarea trebuie privită ca un proces integrat, inseparabil de pregătire, răspuns, atenuare și inte-

¹³ Putem menționa în acest sens o serie de rapoarte menite să evalueze și să valorifice acest Cadru de Acțiune Sendai în mai multe direcții: Margareta Wahlström, *New Sendai framework strengthens focus on reducing disaster risk*, „International Journal of Disaster Risk Science“, Vol. 6, No. 2, 2015; Ilan Kelman, Michael H. Glantz, *Analyzing the Sendai framework for disaster risk reduction*, „International Journal of Disaster Risk Science“, Vol. 6, No. 2, 2015; Lucy Pearson, Mark Pelling, *The UN Sendai Framework for disaster risk reduction 2015-2030 Negotiation process and prospects for science and practice*, „Journal of Extreme Events“, Vol. 2 No. 1, 2015; Jaroslav Mysiak, Swenja Surminski, Annegret Thieken, Reinhard Mechler, Jeroen Aerts, *Brief communication: Sendai Framework for disaster risk reduction – success or warning sign for Paris?* „Natural Hazards and Earth System Sciences“, Vol. 16, No. 10, 2016; Rishma Maini, Lorcan Clarke, Kevin Blanchard, Virginia Murray, *The Sendai Framework for disaster risk reduction and its indicators – where does health fit in?* „International Journal of Disaster Risk Science“, Vol. 8, No. 2, 2017.

¹⁴ https://www.unisdr.org/files/53213_bbb.pdf, accesat aprilie, mai 2021.

grat cu planul pentru dezvoltare durabilă; 4. Guvernele naționale și locale trebuie să vadă informațiile despre dezastre în lumina implicațiilor acestora asupra securității naționale, dar în același timp trebuie să recunoască și să organizeze optim operațiunile de recuperare la toate nivelurile și în toate sectoarele; 5. Revenirea post-dezastru presupune un mediu complex și exigent, sarcina cea mai urgentă fiind evaluarea promptă a nevoilor umanitare și oferta de asistență pentru salvarea celor afectați. Desigur, măsurile luate nu se pot lua decât după evaluarea pagubelor și a pierderilor cauzate de dezastru și după dezvoltarea unui plan cuprinzător de redresare care ar aduce înapoi țara, regiunea, comunitatea sau comunitățile afectate pe făgașul procesului de dezvoltare durabilă în care reducerea riscurilor în fața dezastrelor este luată în considerare în mod explicit; 6. Este necesar a fi stabilită o politică clară socială, economică, de mediu, infrastructură, demografie și alte linii de bază pentru dezvoltare și indicatorii cu care vor fi comparate datele de evaluare post-dezastru pentru a contextualiza pe deplin eforturile de planificare a recuperării; 7. Pentru a face față provocării de a încorpora DRR și dezvoltarea durabilă în planificarea recuperării, majoritatea țărilor afectate de dezastre majore necesită sprijinul actorilor naționali și internaționali. A avea un bun mecanism de coordonare, cum ar fi cel ce adresează nevoile post-dezastru al UE / PNUD / BM este foarte important. Procesul de evaluare (PDNA) poate oferi o platformă comună pentru parteneriat și coordonare.

*Build Back Better, o formulă ce rezumă perspectiva
prezidențială a administrației lui Joe Biden*

Build Back Better reprezintă o formulă concisă de tip analitic centrală pentru analizele efectuate de specialiștii în tematica dezastrelor, dar a avut un succes notabil și în calitate de slogan electoral în campania prezidențială a lui Joe Biden (2020). Recuperat pentru jocul politic, demersul diminuării efectelor dezastrelor și al rezilienței în fața dezastrelor a căpătat semnificații noi asociate ieșirii din pandemie și a condus la noi întrebări legate de concretizarea consecințelor ieșirii din pandemie „mai bine“ (*better*), de aspectele concrete ale planurilor de reziliență, privind „normalizarea“, revenirea la „normal“ și „noul normal“, și măsura în care acestea vor întruchipa „mai binele“ (*better*) și pentru cine. Aspectele socio-politice și economice ale revenirii post-dezastru aduc în atenție din nou aspectele sociale și echitabile ale planurilor și proiectelor de reconstrucție și reziliență.

Pe site-ul de campanie al președintelui Joe Biden se evidențiază un adevărat contract social revăzut și adăugit, prin rolul asumat de politica administrației sale, orientată spre mobilizarea națională pentru a îndeplini prioritățile naționale americane care vor deveni direcții ale dezvoltării și reconstrucției: pe primul loc de află *producția și inovarea*, pentru că, se arată acolo, numai astfel „viitorul se va realiza în America și în *toată* America“; cea de-a doua prioritate o reprezintă infrastructura modernă și un viitor energetic echitabil și curat, urmează prioritatea referitoare la funcționalitatea sistemelor de îngrijire și educație timpurie a copiilor pentru a „ușura sarcina familiilor și în special a femeilor“, iar cea de-a

patra prioritate vizează închiderea faliei rasiale a bogăției prin extinderea ofertei de locuințe accesibile, cu investiții orientate către „antreprenorii de culoare, latino și nativi americani, vizând progresul reformei în poliție și justiție și îndeplinirea promisiunii despre realizarea oportunităților educaționale dincolo de rasă sau zonă“ a vieții în America.¹⁵

Pe firul istoric, la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, noua ordine a guvernelor și a agențiilor internaționale susținute de aceste guverne (inclusiv IMF și Banca Mondială, nu doar ONU) s-a impus ca ordine a revenirii și dezvoltării, dar și ca instrument pentru nivelarea inegalităților induse de sistemul capitalist; totodată, comerțul, globalizarea și urbanizarea au fost factori înțeleși ca promotori ai stabilității în lumea de după cel de-al Doilea Război Mondial, în vederea îndeplinirii obiectivelor de stabilitate și dezvoltare prin prosperitate.¹⁶ Dar aceste eforturi au constituit neoliberalismul ca ideologie cu consecințe variate, nu toate pozitive și care s-au manifestat și în economia mondială.¹⁷ Bill Clinton menționa ideea după tsunami-ul din 2004 de la Oceanul Indian și necesara reconstrucție de după aceea, ca un fel de set de bune practici (guvernamentale) pentru revenirea de după dezastru.¹⁸

Ce fel de bune practici se pot însă implementa în rândul societăților divizate și sărace? Dezvoltarea, stabilitatea și prevenirea dezastrurilor vin în contradicție cu erodarea oricărei aproximări a unei clase de mijloc, oricât de eterogenă, cu adâncirea inegalităților sociale, cu creșterea șomajului, cu accesul costisitor și anevoios la servicii medicale, aspecte care au drept consecință instabilitate și tulburări sociale. Austeritatea și privatizarea care conduc la sărăcirea membrilor societății și la eroziunea siguranței sociale, așa cum s-a constatat odată cu tatcherismul și reaganismul nu au sprijinit revenirea cu ușurință din crize, ori soluționarea eficientă a acestora. Criticii neoliberalismului¹⁹ evidențiază faptul că stabilitatea capitalului nu se traduce cu adevărat în stabilitate democratică și nu neapărat în stabilitate dezirabilă.

Pentru prim-ministrul Marii Britanii, Boris Johnson, *Build Back Better* înseamnă *greener and faster*, adică un accent suplimentar pus pe ecologism

¹⁵ Cf. <https://joe Biden.com/build-back-better/> accesat ianuarie, mai 2021.

¹⁶ Ksenia Chmutina, Wesley Cheek, „Build Back Better for Whom? How Neoliberalism (Re)creates Disaster Risks“, Politics, 22 January 2021, www.currentaffairs.org, accesat la 6 mai 2021.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Mai recent, putem aminti câteva puncte de reper în literatura critică referitoare la neoliberalism: Richard T. Allen (coed.), *Freedom, Authority and Economics. Essays on Michael Polanyi's Politics and Economics*, Vernon Press, 2016; J. Bidet, *Foucault with Marx*, Londra, Zed Books, 2016; W. Brown, *American nightmare: Neoliberalism, neoconservatism, and de-democratization*, „Political Theory“, Vol. 34, No. 6, 2006, pp. 690-714; S. J. Collier, *Neoliberalism as Big Leviathan, or ...? A Response to Wacquant and Hilgers*, „Social Anthropology“, Vol. 20, No. 2, pp. 186-195; L. Duggan, *The Twilight of Equality? Neoliberalism, Cultural Politics, and the Attack on Democracy*, Boston, Beacon Press, 2003; T. Flew, Michel Foucault's *The Birth of Biopolitics* and contemporary neo-liberalism debates, „Thesis Eleven“, Vol. 108, No. 1, 2012, pp. 44-65; R. Foster, *The therapeutic spirit of neoliberalism*, „Political Theory“, Vol. 44, No. 1, 2015, pp. 82-105; B. Harcourt, *The Illusion of Free Markets: Punishment and the Myth of Natural Order*, Cambridge, Harvard University Press, 2011; D. Harvey, *A Brief History of Neoliberalism*, Oxford, Oxford University Press, 2005; A. Honneth, *The Idea of Socialism*, Londra, Polity, 2017; J. Peck, *Constructions of Neoliberal Reason*, Oxford, Oxford University Press, 2013.

și infrastructură. Pentru președintele american, Joe Biden, *Build Back Better* înseamnă accent pus pe tehnocrație, organizare, expertiză și proiecte de dezvoltare, ale căror concretizări pentru cetățeanul de rând rămân a fi constatate și evaluate de acum înainte. Putem remarca totuși ordinele executive cu relevanță majoră și pentru politica externă semnate de Joe Biden la debutul mandatului său – acordul pentru schimbările climatice, o lege-cadru pentru campania împotriva pandemiei de COVID-19, legea privitoare la restricții aplicate imigrației. Toate anulează decizii impuse de Donald Trump și, de aceea, au valoare de simbol, pentru a semnaliza o nouă direcție în politica externă americană. Ele vor fi urmate de un lung șir de demersuri în sensul onorării promisiunii făcute la Conferința Internațională de Securitate din 2018 de la Munchen, când Biden afirma că „America nu este America lui Trump”.²⁰

Build Back Better, în concepția Organizației Mondiale a Sănătății (OMS)

Din perspectiva Organizației Mondiale a Sănătății, tendința *Build Back Better* se referă la programe create pentru a realiza coerența măsurilor sanitare mondiale, prin măsuri pentru sănătate sustenabilă pentru populație, iar acum, pe final de pandemie și în context post-pandemic, *Build Back Better* se referă la sănătatea mentală a populațiilor după situații de urgență.²¹

OMS își propune să acorde o atenție deosebită urgențelor sanitare planetare și urmărește detaliile urgențelor dezastrilor și crizelor umanitare pentru a oferi sprijin țărilor să răspundă eficient la imperativele de răspuns și recuperare după situațiile de urgență sanitare. Inventarul urgențelor evidențiază atât bolile cât și crizele umanitare sau dezastrurile care pot avea urmări deosebit de grave și la care OMS poate sprijini răspunsul eficient al țărilor și revenirea acestora din situațiile dificile, dezastruoase, cu consecințe sanitare.

Cea mai recentă situație de urgență a apărut post-Covid-19, în Republica Democratică Congo, declanșată prin confirmarea unui caz de Ebola în Provincia North Kivu, anunțată de Ministerul Sănătății din Congo, pe 7 februarie 2021.²² Semnalul de alarmă este declanșat de faptul că analiza de laborator confirmă și legătura cu epidemia de Ebola, de lungă durată (2018-2020) din provinciile North Kivu și Ituri. Sursa infecției nu a fost însă depistată, dar echipe ale OMS lucrează cu reprezentanții guvernului pentru o strategie optimă de reacție.²³ O altă situație periculoasă a izbucnit pe 14 februarie 2021, când mai multe cazuri de Ebola au fost raportate de Ministerul Sănătății, în Republica Guineea, în regiunea Nzérékoré Region, după epidemia anterioară încheiată în 2016. De asemenea OMS sprijină guvernul prin furnizarea schemelor de tratament, vaccinuri, terapii, capacități de

²⁰ <https://edition.cnn.com/2021/04/28/world/biden-100-days-foreign-policy-intl/index.html>, 28 aprilie 2021, accesat la 5 mai 2021.

²¹ Vezi https://www.who.int/mental_health/emergencies/building_back_better/en/, accesat la 5 mai 2021.

²² <https://www.who.int/emergencies/situations/ebola-2021-north-kivu>, accesat la 4 mai 2021.

²³ *Ibidem*.

diagnostic și testare pentru a grăbi încheierea acestui episod periculos.²⁴ În pandemia de SARS-Cov-2, încă neîncheiată, OMS s-a implicat cu sfaturi și informații, tehnologii, vaccinuri, strategii de răspuns, bazate pe evaluări coordonate ale situației, corelarea cercetărilor în plan internațional, și a adunat finanțare pentru Planul Strategic de Pregătire și Răspuns. Fapt este că au survenit numeroase critici privind bunele practici democratice, cheltuirea fondurilor, informațiile și sprijinul OMS în decursul eforturilor mondiale de stopare a pandemiei de SARS-Cov-2 și aceste critici nu reprezintă o noutate. Spre exemplu, jurnalistul Jeff Stier semna în *National Review*, încă din 2017, un articol intitulat *Stop Funding WHO Until It Cleans Up Its Act*. În articol, OMS este numită „the troubled UN health agency” și criticată pentru cheltuieli nejustificate, pentru alegerea unui lider controversat (Tedros Adhanom Ghebreyesus), tratament autoritar aplicat jurnaliștilor acreditați și lipsă de transparență în special în sprijinul discutabil acordat prin Framework Convention on Tobacco Control subminării credibilității țigaretelor electronice, prin raport „științific” anonim care a fost contestat de specialiștii contactați pentru verificarea afirmațiilor.²⁵

În raportul think tank-ului american Pew Research Center, consecutiv sondajului de opinie *How people in 14 countries viewed WHO response to COVID* din 12 noiembrie 2020, prezentat de Mara Mordecai, arăta că majoritatea cetățenilor celor 14 țări luat în studiu (63% dintre adulți) au considerat că OMS a administrat bine pandemia cu excepția Japoniei (doar 24% dintre adulți au apreciat activitatea OMS) și Coreei de Sud (doar 19% dintre adulți au fost apreciativi). Suedia, Belgia, Franța și SUA au considerat că pe plan național s-a reacționat la fel de bine, comparativ cu răspunsul OMS. Din primăvară până în toamna anului 2020 s-a constatat o îmbunătățire a părerii americanilor despre OMS. Un alt rezultat indică faptul că cetățenii care au o părere bună despre ONU tind să aibă o părere bună și despre OMS. În fine, în special în Italia, tinerii și femeile tind să fie categoriile apreciative la adresa răspunsului OMS la pandemie față de atitudinea celor mai vârstnici și a bărbaților, mai puțin mulțumiți de modul în care OMS a răspuns în fața pandemiei.

Totuși, pandemia a evidențiat și reactivat în conștiința publică a întregii lumi importanța OMS și necesitatea conlucrării factorilor de decizie naționali și a reprezentanților OMS pentru a potența și multiplica modalitățile și capacitățile de reacție la dezastre.

Build Back Better din perspectiva OECD

Din perspectiva Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD), *Build Back Better*, se referă la o revenire la o economie sustenabilă, prin politici de revenire economică pro-investiții, pentru contracararea schimbării climatice și a declinului biodiversității, pentru scăderea amprente de carbon, pentru descentralizarea sistemelor energetice precum și prin schimbări ale com-

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Jeff Stier, *Stop Funding WHO Until It Cleans Up Its Act*, „National Review”, 2017.

portamentului. Totodată depășirea urgenței medicale pandemice trebuie să sensibilizeze guvernele pentru a proteja traiul oamenilor în fața pierderilor neașteptate de venit. Economia poate deveni într-o măsură mai mare rezilientă dacă se bazează pe bune practici, pe pachete de stimulente și pe o viziune despre prosperitate pe termen lung. Aceasta este semnificația *Build Back Better* în viziunea OECD.²⁶

Astfel, o economie funcționabilă și în condiții dificile („rezilientă”) depinde de însușirea și susținerea normativă chiar a bunelor practici, a practicilor sustenabile ale guvernabilității. Pandemia a evidențiat anumite vulnerabilități ale sistemului economic și ale societăților contemporane. Interconectivitatea multiplă și accentuată a lumii este clară și, din perspectiva OECD aceasta a adus și beneficii și inegalitate și răspândirea rapidă a pandemiei. Din aceeași perspectivă, problematic este și principiul nucleu al economiei globale: prioritizarea creșterii economice pe termen scurt în defavoarea rezilienței pe termen lung. Rezultatul este *precaritatea lanțurilor valorice lungi și complexe, globale*, evidențiată, spre exemplu în ineficiența multor țări de a achiziționa materiale strategice.²⁷

Există probleme globale și regionale ale mediului cu impact economic și fizic. ONU atrăgea atenția asupra super-ciclonului Amphan din Bangladesh și a taifunului Vongfong din Filipine, considerate consecințe ale problemelor mediului, care sunt și probleme ale economiei globale. Poluarea, scăderea biodiversității în mări și oceane, sănătatea precară a oceanului planetar sunt surse ale multor vulnerabilități și pe viitor, dincolo de criza pandemică curentă. Economiiile lumii și economia globală au nevoie de schimbări structurale, după cum anunță raportul OECD menționat, iar închiderile temporare de activități, din cauza pandemiei, au avut numai beneficii pe termen scurt, care nu vor dura. Problemele ecologice, accentuarea poluării și a efectului de seră, distrugerea sănătății oceanului planetar, despădurirea, braconajul etc. vor avea consecințe, inclusiv în apariția unor viitoare virusuri zoonotice, a unei clime și mai instabile, a unei vieți și mai dificile în comunitățile sărace.

Întoarcerea la vechile obiceiuri nu va reduce inegalitățile și nu va rezolva problemele, deși o întoarcere la ceea ce a fost nu se va realiza identic: oamenii din guverne, oamenii de afaceri și cetățenii dau semne că sunt preocupați de problemele nedorite ale globalizării, inclusiv de problemele de mediu. În lista de riscuri a Forumului Economic Mondial (din luna ianuarie a anului trecut) schimbarea climei și pierderea biodiversității au trecut pe primul loc și, în general, se vede o preocupare pentru o revenire sustenabilă și rezilientă. Rezultatele acestor eforturi sunt deocamdată slabe. Mai degrabă în Europa se distinge o preocupare serioasă și consecventă a țărilor pentru tehnologii și industrii „verzi”.

Sintagma *Building Back Better* (BBB) s-a impus în contextul discuțiilor și strategiilor despre revenirea economică după Covid-19. Este și cazul coaliției globale *We Mean Business*, care are între ambiții succesul în afaceri cu zero

²⁶ Cf. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/building-back-better-a-sustainable-resilient-recovery-after-covid-19-52b869f5/>, accesat 11 mai 2021.

²⁷ *Ibidem*.

emisii de carbon. Există un acord destul de extins asupra dimensiunilor centrale implicate de strategiile de tip BBB, ca în figura de mai jos: bunăstarea și o lume inclusivă se vor obține acționând în direcția: alinierii cu dezideratul „zero emisii de carbon“, întăririi rezilienței mediului înconjurător, stoparea reducerii biodiversității, stimularea inovațiilor în conexiune cu schimbările comportamentale, îmbunătățirea circularității și rezilienței ciclurilor economice în alimentarea cu materii prime.

„Dimensiuni cheie pentru *Building Back Better*“

Sursa: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/building-back-better-a-sustainable-resilient-recovery-after-covid-19-52b869f5/>

Raportul OCED insistă asupra faptului că eforturile trebuie concentrate pe și orientate de țelul principal al bunăstării, incluziunii și al reducerii inegalității. Creșterea economică și crearea per ansamblu de locuri de muncă reprezintă numai aspecte parțiale și trebuie atenție mai mare acordării unor venituri adecvate, calității locurilor de muncă, calității locuințelor și asigurării sănătății oamenilor.

În situațiile în care se stabilesc pachete stimulante asociate obiectivelor de mediu, concentrarea asupra bunăstării oamenilor rămâne crucială pentru consolidarea acceptării socio-politice a măsurilor de mediu. Raportul OECD observă că și înainte de pandemie era cunoscut impactul politicilor de mediu asupra inegalităților dintre și în interiorul țărilor și între sexe, o preocupare cheie crescândă în mai multe regiuni, ce se dovedește și mai acută în contextul actual. Este important ca mijloacele și căile ecologiste adoptate pentru reducerea și eliminarea problemelor de mediu să fie incluzive din punct de vedere social (să nu ducă la sărăcire și noi inegalități sociale). De aceea, se recomandă impozitarea progresivă și subvențiile (sprijinirea celor mai vulnerabili) și pregătirea forței de muncă

pentru tranziția verde. Ca urmare, importanța relativă a celorlalte dimensiuni din modelul de mai sus va varia probabil în diferite contexte de țară, în funcție de prioritățile lor de dezvoltare, după nevoile de infrastructură și circumstanțele sociale, în special pentru țările în curs de dezvoltare.

În practică, BBB presupune crearea de oportunități, politici de protecție socială, politici de stimulare și investiții bine corelate pentru obținerea unor schimbări sistemice în anumite sectoare economice, pentru scăderea șomajului și crearea de noi locuri de muncă, pentru reziliență socială pe termen lung. În acest sens, mai multe direcții principale de acțiune presupun sporirea biodiversității și totodată corelarea cu asigurarea hranei populațiilor, mai ales că agricultura se confruntă cu imperative ecologice extraordinare și cu efecte ale biodegradării și scăderii biodiversității (fiind uneori și un poluator prin ramura zootehniei, prin efecte neintenționate ale creșterii unor anumite animale), verificarea implicațiilor pe termen lung ale tuturor componentelor pachetelor de stimulente, o bună ierarhie de priorități a proiectelor de infrastructură sustenabile, menținerea unor obiective ecologice ambițioase pe termen lung (de tipul celui exprimat prin sintagma „zero emisii de carbon“), echilibrarea costurilor implicate de vulnerabilitățile pe termen lung și de relaxările economice pe termen-scurt, subvenționarea industriilor verzi, asigurarea coerenței costurilor energetice (cu scăderea efectelor pentru gospodărie, care nu trebuie să suporte costurile trecerii la „energia verde“), promovarea inovațiilor, promovarea reprofilării, adecvării și adaptării la cerințele pieței muncii.

Practicile din agricultură și obiceiurile de consum vor trebui să sufere modificări. Vor fi necesare și investiții publice în flexibilitatea sistemelor de alimentare. Aceasta poate include stocarea electricității (în special bateriile litiu-ion, esențiale și pentru transportul electric), rețelele inteligente (de exemplu, lansarea contoarelor inteligente) care sunt cruciale pentru răspunsul la cerere, facilitând integrarea surselor variabile de energie regenerabilă și îmbunătățind interconectarea rețelelor. Interdicțiile impuse în timpul crizei COVID-19 au arătat o atenție deosebită asupra importanței flexibilității sistemului de rețea și inovația în sectorul energetic este esențială pentru tehnologiile care vor fi esențiale pentru atingerea emisiilor nete zero pe termen lung, inclusiv captarea și stocarea carbonului. Pandemia a evidențiat și criza locuințelor și inechitățile și vulnerabilitățile deosebite din acest domeniu, la rândul lor acestea devenind amenințări la adresa sănătății și vieții oamenilor (lipsa spațiului și a confortului, poluarea aerului în interior, costurile mari pentru consumul de energie inefficient etc.). Măsurile de redresare economică trebuie să ia în considerare o mai bună coordonare între politicile de locuințe și o planificare urbană mai largă. În multe țări, arată raportul OECD menționat, planificarea urbană a condus la extinderea orașelor, cu emisii de GES și poluare a aerului structural mai mari decât în orașele „compacte“, inclusiv, din cauza dependenței sporite de mașinile private. Totuși, pandemia de COVID-19 ar putea exacerba această tendință printr-o creștere a cererii pentru cartiere mai puțin dense (locuitorii orașelor pot căuta case unifamiliale în cartiere mai puțin dense, datorită percepției unui risc mai mare de infecție în locuin-

țele mai dense, ceea ce ar putea fi contrar eforturilor de reducere a emisiilor de carbon).²⁸

Transformarea orașelor în locuri de locuit unde oamenii trăiesc cu plăcere, modernizarea orașelor, a cartierelor și a locuințelor, poate contribui la compensarea acestei tendințe și poate contribui, atât la reducerea emisiilor de carbon, cât și la rezistență diminuată și la o inegalitate mai mică. Măsurile ar putea include integrarea programelor de modernizare a clădirilor ca parte a planurilor mai largi de dezvoltare durabilă pentru cartiere. În plus, crearea condițiilor pentru adoptarea „eco-districtelor”, atât ca parte a revitalizării urbane, cât și a noilor dezvoltări, poate contribui la transformarea orașelor în locuri atractive de locuit, precum și la îmbunătățirea rezistenței la impactul schimbărilor climatice, cum ar fi valurile de căldură mai intense. În cele din urmă, promovarea utilizărilor mixte a terenului și îmbunătățirea accesibilității pentru mersul pe jos și cu bicicleta sunt esențiale, oferind redundanță în opțiunile de transport, care reprezintă un pilon al rezilienței îmbunătățite.²⁹

Deciziile și strategiile bune se pot lua însă numai cu o bună imagine asupra realității; ceea ce conduce la alte aspecte dificile, corelate cu digitalizarea, cu tensiunea dintre protecția și utilizarea datelor. Într-adevăr, așa cum evidențiază și raportul OECD și toate preocupările multor organizații internaționale majore ale lumii, eforturile de revenire după COVID-19 prezintă o oportunitate pentru guverne de a acționa și a coordona acțiunile în direcția alinierii la obiectivele politicii de mediu și la cele ale politicilor de recuperare, reziliență, dezvoltare sustenabilă etc. Toate acestea impun prudență pentru a nu dezechilibra economiile, piața muncii, echilibrele socio-umane și bunăstarea, înțeleasă mai larg, atât ca diminuare a inegalităților, cât și ca asigurare a decenței și a orizontului traiului individual în secolul al XXI-lea, al mileniului al treilea, pe planeta noastră.

BIBLIOGRAFIE

- Allen, Richard T. (coed.), *Freedom, Authority and Economics. Essays on Michael Polanyi's Politics and Economics*, Vernon Press, 2016.
- Bidet, J., *Foucault with Marx*, Londra, Zed Books, 2016.
- Brown, W., *American nightmare: Neoliberalism, neoconservatism, and de-democratization*, „Political Theory”, Vol. 34, No. 6, 2006, pp. 690-714.
- Chmutina, Ksenia, Cheek, Wesley, „Build Back Better for Whom? How Neoliberalism (Re)creates Disaster Risks”, *Politics*, 22 January 2021, www.currentaffairs.org, accesat la 6 mai 2021.
- Collier, S. J., *Neoliberalism as Big Leviathan, or ...? A Response to Wacquant and Hilgers*, „Social Anthropology”, Vol. 20, No. 2, pp. 186-195.
- Duggan, L., *The Twilight of Equality? Neoliberalism, Cultural Politics, and the Attack on Democracy*. Boston, Beacon Press, 2003.
- Flew, T., Michel Foucault's *The Birth of Biopolitics* and contemporary neo-liberalism debates, „Thesis Eleven”, Vol. 108, No. 1, 2012, pp. 44-65.
- Foster, R., *The therapeutic spirit of neoliberalism*, „Political Theory”, Vol. 44, No. 1, 2015, pp. 82-105.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

- Grote, Jürgen R., „Improving governability, legitimacy, accountability“, 10 dec. 2020, https://www.g20-insights.org/policy_briefs/improving-governability-legitimacy-accountability/, accesat la 12 mai 2021.
- Harcourt, B., *The Illusion of Free Markets: Punishment and the Myth of Natural Order*, Cambridge, Harvard University Press, 2011.
- Harvey, D., *A Brief History of Neoliberalism*, Oxford, Oxford University Press, 2005.
- Honneth, A., *The Idea of Socialism*, Londra, Polity, 2017.
- <https://edition.cnn.com/2021/04/28/world/biden-100-days-foreign-policy-intl/index.html>, 28 aprilie 2021, accesat la 5 mai 2021.
- Kelman, Ilan, Glantz, Michael H., *Analyzing the Sendai framework for disaster risk reduction*, „International Journal of Disaster Risk Science“, Vol. 6, No. 2, 2015.
- Khan Mohmand, Shandana, „Governance and Building Back Better“, septembrie 2020, <https://www.ictd.ac/publication/governance-and-building-back-better/> accesat 6 mai 2021.
- Kooiman, Jan, *Exploring the Concept of Governability*, „Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice“, volumul 10, nr. 2, 2008, pp. 171-190, DOI: 10.1080/13876980802028107
- Mysiak, Jaroslav, Surminski, Swenja, Thieken, Annegret, Mechler, Reinhard, Aerts, Jeroen, *Brief communication: Sendai Framework for disaster risk reduction – success or warning sign for Paris?* „Natural Hazards and Earth System Sciences“, Vol. 16, No. 10, 2016.
- Pearson, Lucy, Pelling, Mark, *The UN Sendai Framework for disaster risk reduction 2015-2030 Negotiation process and prospects for science and practice*, „Journal of Extreme Events“, Vol. 2 No.1, 2015.
- Peck, J., *Constructions of Neoliberal Reason*, Oxford, Oxford University Press, 2013.
- Pierre, J., Peters, B. G., „Governance and governability: Time, space, and structure“, capitol în *Governing Complex Societies*, Londra, Palgrave Macmillan, 200, https://doi.org/10.1057/9780230512641_4, accesat 12 mai 2021.
- Rishma, Maini et al, *The Sendai Framework for disaster risk reduction and its indicators – where does health fit in?* „International Journal of Disaster Risk Science“, Vol. 8, No. 2, 2017.
- Stier, Jeff, *Stop Funding WHO Until It Cleans Up Its Act*, „National Review“, 2017.
- Wahlström, Margareta, *New Sendai framework strengthens focus on reducing disaster risk*, „International Journal of Disaster Risk Science“, Vol. 6, No. 2, 2015.
- *** „As the United Nations Office for Disaster Risk Reduction, UNDRR brings governments, partners and communities together to reduce disaster risk and losses to ensure a safer, more sustainable future“, <https://www.undrr.org/about-undrr>, accesat la 25 aprilie, 5 mai 2021.
- *** <https://joebiden.com/build-back-better/> accesat ianuarie, mai 2021.
- *** <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/building-back-better-a-sustainable-resilient-recovery-after-covid-19-52b869f5/>, accesat 11 mai 2021.
- *** https://www.unisdr.org/files/53213_bbb.pdf, accesat aprilie, mai 2021.
- *** <https://www.who.int/emergencies/situations/ebola-2021-north-kivu>, accesat la 4 mai 2021.
- *** https://www.who.int/mental_health/emergencies/building_back_better/en/, accesat la 5 mai 2021.